

Nationalt Center for
Forebyggelse af Ekstremisme

Fra usikkerhed til ekstremisme:

Om hvordan usikkerhed på
egen identitet tiltrækker folk
til ekstremistiske grupper,
forestillinger og identiteter

Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme

Forfattet af Michael A. Hogg.
Oversat af Morten Visby

© 2020 Nationalt Center for
Forebyggelse af Ekstremisme

Tlf. 72 14 27 00
E-mail: ekstremisme@siri.dk
www.stopekstremisme.dk

Oktober 2020

Alle rettigheder tilhører Nationalt
Center for Forebyggelse af Ekstremisme.

Udgivelsen kan frit hentes på www.stopekstremisme.dk

Nationalt Center for Forebyggelse af
Ekstremismes udgivelser kan frit citeres
med tydelig kildeangivelse.

Om denne forskningsartikel

Denne artikel er udarbejdet på foranledning af Nationalt
Center for Forebyggelse af Ekstremisme under Udlændinge- og
Integrationsministeriet.

Ansvar for artiklens pointer påhviler alene forfatteren.

1. Sammenfatning

Mennesker engagerer sig i ekstremisme og ekstremistiske grupper af mange forskellige årsager. Nogle gange kan det være et strategisk middel til opnåelse af et materielt mål, men ofte opfylder det snarere et dybere psykologisk behov. I denne artikel undersøger jeg, hvordan et sådant situationelt-induceret psykologisk behov (behovet for en klar, distinkt og rodfæstet identitet) kan motivere folk til at identificere sig med ekstremistiske grupper, støtte ekstremistiske forestillinger og engagere sig i ekstremistiske adfærdsformer.

Alle mennesker har behov for at have en klar opfattelse af, hvem de er, og hvordan de passer ind i den verden, de lever i – de er nødt til at kunne besvare spørgsmålet "Hvem er jeg?" med urokkelig selvsikkerhed. Det sætter dem i stand til at forstå deres sociale omgivelser og deres egen placering heri og gør det muligt for dem at konfigurere og planlægge deres egen adfærd og forudsige, hvad andre vil synes om dem, og hvordan de vil behandle dem.

Uanset om det skyldes nye omstændigheder, ændrede relationer, rejser og migration, globalisering, kulturel marginalisering, politiske og økonomiske omvæltninger eller sociale og teknologiske forandringer, kan den følelse af usikkerhed, man føler omkring sig selv og sin identitet være forbigående eller mere vedvarende. Usikkerheden kan opleves som en spændende udfordring, hvis man føler, man har de fornødne kognitive, materielle og sociale ressourcer til at reducere usikkerheden, men som en skræmmende trussel, hvis man føler, man ikke har disse ressourcer. I begge tilfælde vil usikkerheden omkring en selv motivere til adfærd, der tilsigter at reducere usikkerheden.

En af de mest effektive måder, hvorpå man kan reducere selvsikkerheden, er ved at tilhøre

og psykologisk identificere sig med en social gruppe, især hvis den validerer den pågældendes tilhørsforhold og sociale identitet. En sådan gruppe tilvejebringer en identitet, der internaliseres, således at den både beskriver og foreskriver, hvad man skal tænke, føle og gøre, men også gør det muligt at forudsige og tage højde for, hvordan andre mennesker vil opføre sig – både dem i ens egen gruppe (in-gruppe-medlemmer) og dem, der ikke er med i ens gruppe (out-gruppemedlemmer). Idet gruppeidentiteten deles med medlemmerne af ens egen gruppe, vil identifikationen også give konsensusbaseret validering og understøttelse af ens identitet og de egenskaber, der er forbundet med den. Identifikation reducerer selvsikkerheden meget effektivt.

Det er imidlertid ikke alle grupper og identiteter, der er lige gode til at reducere usikkerhed af den art. Grupper, der er klart differentieret fra andre grupper, klart struktureret internt og har en konsensusbaseret, utvetydig, veldefineret og enkel kollektiv identitet, er mere effektive til at reducere usikkerheden end grupper, der ikke har disse karakteristika. Under indtryk af usikkerheden finder folk sådanne grupper og identiteter stærkt tiltrækkende. Men sådanne grupper rummer tydeligvis også kim til ekstremisme.

Denne videnskabelige analyse er blevet udviklet og researchet gennem de seneste 20 år ved hjælp af en socialpsykologisk teori, den såkaldte usikkerhed-identitetsteori [uncertainty-identity theory], som undersøger, hvordan selvsikkerhed motiverer sociale identitetsprocesser og folks dermed forbundne holdninger, værdier, følelser og adfærdsformer – hvordan folk tænker, føler og agerer omkring medlemmer

af deres egen og andre grupper. Analysen har betydelige implikationer for vores socialpsykologiske forståelse af det, der ofte omtales som "radikalisering" – en proces, hvor folk bliver tiltrukket af ekstremisme og ekstremistiske forestillinger, identificerer sig med ekstremistiske grupper og engagerer sig i ofte fjendtlig og voldelig adfærd. Den beskriver, hvordan selvusikkerheden, især når den betragtes som en trussel mod en selv, styrker præferencen for og identifikationen med fremmedfjendtlige grupper, der har autokratiske ledere og er intolerante over for interne meningsafvigelser.

I denne artikel beskriver jeg nøgleelementerne i denne usikkerhed-identitetsteori med fokus på dens redegørelse for radikalisering – inter-

naliserings af ekstremistiske antagelser, ideologier og identiteter; udøvelse af ekstremistisk og ofte voldelig adfærd og opbakning omkring et kompromisløst og ofte autokratisk lederskab. Jeg gennemgår også, hvordan usikkerhed danner grobund for fremkomsten af offerfortællinger og konspirationsteorier, afvisning af ekspertviden og objektiv sandhed og en (i vid udstrækning netbaseret) konsolidering af identiteten inden for kommunikationssiloer, der tilfredsstiller folks bekræftelsesbias. På baggrund af denne analyse opstiller jeg en række generelle socialpsykologiske betragtninger, der vil kunne transformeres til interventioner, der mindsker folks sårbarhed over for radikalisering og voldelig ekstremisme.

2. Fra usikkerhed til ekstremisme: Om hvordan usikkerhed på egen identitet tiltrækker folk til ekstremistiske grupper, forestillinger og identiteter

Det er de færreste, der vælger at kaste sig ud i et ekstremistisk liv, hvor de tilslutter sig og promoverer ekstremistiske forestillinger og, blot fordi de oplever andre mennesker som anderledes, bevidst vælger at påføre dem verbal og fysisk smerte og lidelse. Næsten alle sekulære og religiøse forskrifter for moralsk opførsel fordømmer en sådan adfærd. Ikke desto mindre lever vi i en verden, hvor identitetsbaseret terrorisme, bandevold og fjendtligheder mellem grupper på nettet er velkendte fænomener. Hvad får folk til at opføre sig sådan – hvilke omstændigheder ansporer og motiverer dem? Hvilke advarselstegn er der, og hvad kan samfundet gøre for at undgå, at sårbare mennesker – typisk unge og folk, der føler sig “udenfor” og marginaliserede i samfundet – begynder at udvikle sig i retning af voldelig ekstremisme?

I denne artikel vil jeg forsøge at besvare disse spørgsmål ved at trække på socialpsykologi, dvs. videnskabelig forskning i, hvordan folk opfatter, påvirker og behandler hinanden. Mere specifikt beskriver jeg den veletablerede skole inden for socialpsykologien: usikkerhed-identitetsteori. Det er en teori, som påpeger, (a) at mennesker har et stærkt behov for at vide, hvem de er, og hvordan de passer ind i verden, (b) at aktualiseringen af dette behov tilskynder dem til at mindske de dermed forbundne følelser af usikkerhed omkring sig selv og den verden, de lever i, og (c) at de mindsker usikkerheden ved at identificere sig med og føle en form for inklusion i og tilhørsforhold til sociale

grupper – især stærkt ekskluderende grupper med udtalt identitetsmæssigt særpræg og entydigt definerede identiteter.

Denne logik kan koble oplevelsen af eksklusion og selvusikkerhed til fanatisme, fremmedhad og fjendskab og vold mellem grupper. Langtidsledige i stadig mere immigrant-domineret lokalområder vil for eksempel kunne føle sig marginaliserede og holdt udenfor og i sidste ende blive usikre på, hvem de selv er. Det kan gøre dem meget receptive over for ekstremistiske grupper, som tager varmt imod dem og opfatter dem som “en af os”. Disse ekstremistiske grupper kan for eksempel promovere budskaber om globalisering og immigration som roden til alt ondt og glorificere myter om nationens storslåede, “etnisk rene” fortid.

Denne forskningsretning indgår i en omfattende og meget veletableret socialpsykologisk forskning i, hvordan folk opfatter og behandler hinanden som medlemmer af samme gruppe (intragruppe-adfærd) eller som medlemmer af forskellige grupper (intergruppe-adfærd) (forskningsgennemgang i Levine & Hogg, 2010). Med gruppe mener jeg en samling mennesker, som er fælles om en social identitet og derfor definerer sig ud fra de fælles antagelser, holdninger og adfærdsformer, der definerer gruppen og dikterer, hvad de skal mene, og hvordan de skal opføre sig. En gruppe kan være lille, interaktiv og opgave-orienteret (team, lille virksomhed, arbejdsgruppe, bande) eller stor og fordelt over større rum og/eller tidsperi-

oder (religion, nation, politisk parti eller ideologi). Dette perspektiv på grupperes psykologi fokuserer på, hvordan grupper definerer vores identiteter som sociale identiteter, der skaber en fælles fornemmelse af et vi i modsætning til et jeg, og hvordan disse sociale identiteter så igen påvirker vores adfærd. Perspektivet stammer fra social identitetsteori, der er anerkendt som det fremherskende socialpsykologiske perspektiv på gruppeadfærd (overskueligt overblik i Hogg, 2018).

Forestillingen om, at folk er motiveret til at reducere usikkerhed, har en lang forhistorie inden for socialpsykologien, og nogle har da også knyttet ekstremistisk adfærd til andre, tilsvarende motivationer for eksempel søgen efter mening og behovet for at kunne lægge psykologiske traumer bag sig (for videnskabelige overblik, se Hogg & Blaylock, 2012). Usikkerheds-identitetsteorien er imidlertid det eneste perspektiv, der ser social identitet og gruppetilhørsforhold som det helt centrale i koblingen mellem selvsikkerhed og radikaliserings. Det er

dog vigtigt at holde sig for øje, at dette ikke er den eneste mulige forklaring på radikaliserings – forskellige mennesker radikaliseres af forskellige grunde.

Den historie, jeg fortæller her, er baseret på en stor mængde videnskabelig litteratur og omfattende empirisk forskning, som danner solidt grundlag for store dele af analysen, hvor andre aspekter er i fokus for endnu uafsluttede empiriske undersøgelser. I slutningen af artiklen giver jeg henvisninger til relevant, mere teknisk litteratur om emnet. Denne artikel lægger hovedfokus på selvsikkerhed, og hvordan det kan skubbe mennesker i retning af grupper og identiteter, der promoverer had og vold mellem grupper. Jeg diskuterer også lederskabets vigtige rolle i forbindelsen mellem usikkerhed og radikaliserings, hvor jeg har et par bemærkninger om advarselstegn på sårbarhed og om nogle generelle principper, der kan være med til at forebygge radikaliserings. Men lad os først kaste et blik på karakteren af intergruppeadfærd.

3. Intergruppeadfærd – fra konkurrence til had

I begyndelsen af 1970'erne offentliggjorde socialpsykologer på Bristol University en række eksperimenter, der viste, at mennesker, som på helt tilfældig eller i hvert fald absolut minimalt grundlag blev kategoriseret som medlemmer af en gruppe, blot betegnet som X-gruppen eller Y-gruppen, diskriminerede til fordel for deres egen gruppe under en opgave med ressourcefordeling (som involverede penge eller bare point). Denne såkaldte "minimalgruppe-", "kategoriserings-" eller ingroup favoriseringseffekt er siden blevet verificeret måske tusindvis af gange. Ved at bygge videre på og udvide disse og andre relaterede undersøgelser ved vi i dag en række ting om intergruppeadfærd.

- Folk kategoriserer sig selv og andre mere eller mindre hele tiden. Social kategorisering er instinktivt og tilpasningsfremmende. Det beskytter os mod at drukne i information ved at fokusere opmærksomheden på en begrænset række egenskaber og adfærdsforventninger og adfærdsmuligheder, der forekommer at være relevante i den konkrete kontekst.
- Social kategorisering indebærer næsten altid at placere sig selv i én af kategorierne, in-gruppen, og dermed beskrive og bedømme sig selv ud fra egenskaberne ved in-gruppen. Derfor har vi et stærkt motiv til at sikre os, at in-gruppens egenskaber er mere favorable end out-gruppens. In-gruppe favoritisme ("vi er bedre end dem") er ofte forekommende i intergruppeadfærd, og intergruppe-relationer er i sig selv konkurrencebetonede.
- Intergruppe-konkurrence og rivalisering er ikke i sig selv et problem – det er ofte en drivende kraft i konstruktive forandringer. Men når en gruppe føler sig sårbar over for og truet af out-gruppen, kan in-gruppefavoriseringen udvikle sig til diskrimination mod out-gruppen ("de er værre end os) forbundet med udtalt etnocentrisme (vi er i absolut enhver henseende bedre end dem) og decideret had til out-gruppen.
- Situationen kan forværres markant, hvis den ledsages af en ideologi og en fortælling, som (a) ser in-gruppen som det tilsigtede offer for out-gruppens handlinger (en fortælling om offerrollen); (b) ser verden som et fjendtligt sted, hvor out-grupper og eliter konspirerer om at knuse og udgrænse in-gruppens identitet og levevis (konspirationsteorier og populistisk ideologi) og (c) dehumaniserer out-gruppen som dyr eller maskiner, der ikke er berettiget til at blive behandlet som fuldgældige mennesker (den nazistiske propaganda sammenlignede for eksempel jøder med rotter, Hutu-propagandaen under folkemordet i Rwanda i 1994 omtalte tutsierne som kakerlakker, og i dag ser vi for eksempel samtidens nedsættende stereotypiske beskrivelser af østasiater som robotter eller computere).
- Konstruktionen og kommunikationen af disse trossystemer og ideologier faciliteres af internetbaserede miljøer og sociale medier, hvor folk anonymt kan "leve" i informationssiloer og in-gruppe-ekkokamre, der bekræfter

deres verdenssyn og identitet.

- Betingelserne er derfor optimale for, at folk kan lufte deres fjendskab over for andre grupper og begå vold mod folk, de betragter som "andre".

Overordnet set ved vi, at konkurrencebetonede holdninger og adfærdsformer mellem grupper er et iboende element af menneskets væsen, og at trusler, ideologi og ekkokamre på nettet kan forvandle konkurrence til had og vold.

4. Usikkerhed om, hvem vi er – selvusikkerhed

Det er imidlertid ikke alle mennesker, der går den vej – nogle er mere sårbare end andre. Det rejser spørgsmålet om, hvad der motiverer og driver mennesker (ubevidst og automatisk eller med fuldt ud bevidst hensigt) til at knytte sig til og identificere sig med grupper, og hvordan dette kan være medvirkende til radikaliserings og ekstremisme. Hvis vi kan besvare det spørgsmål, har vi en bedre chance for at identificere, hvad der kan svække motivationen og/eller om dirigere den ad mindre destruktive kanaler. Det er her, usikkerhed-identitetsteorien, som er blevet udviklet, udvidet og empirisk testet gennem cirka 20 år, kommer ind i billedet (for både videnskabelige og mere tilgængelige overblik, se Hogg, 2012, 2014, 2019, 2021).

Eftersom forskningsspørgsmålet lyder, hvad der får "almindelige mennesker" til at blive ekstremister, har den relevante empiriske forskning hovedsagelig fokuseret på at fastslå kausale forbindelser via eksperimenter, gennem en bred vifte af laboratorieundersøgelser, i felten og i online-kontekster med udgangspunkt i den generelle befolkning snarere end i de mest ekstremistiske grupper eller individer – til trods for at sidstnævnte er en rig kilde til retrospektiv og mere deskriptive data.

Livet er gennemsyret af usikkerheder, og det at leve handler i høj grad om at tilpasse sig til og navigere i disse usikkerheder – afklare dem, der betyder noget og har konsekvenser for os, og ignorere dem, der ikke betyder noget, eller ryste dem af os.

Som grundlæggende sociale væsner, der definerer os selv og lever vores liv i direkte eller indirekte interaktion med andre, handler en af

vores mest afgørende usikkerheder om, hvem vi er – om vores selvforståelse og identitet i samfundet eller i en specifik situation, om vores opfattelser, holdninger og adfærd, som definerer, hvem vi er. For mennesker er "selvet" et helt fundamentalt princip for organiseringen af, hvad vi tænker, føler og gør – fordi vi ved, hvem vi er, kan vi også vide, hvad vi skal mene og føle, planlægge, hvad vi vil sige og gøre, og forudsige, hvordan andre vil behandle os. Hvis man føler sig usikker på sig selv, kan det derfor gøre tilværelsen besværlig, fordi man så ikke rigtig kan planlægge, hvad man skal gøre, og forudsige, hvad der vil ske eller finde mening i omverdenen og finde sin egen plads i den.

Former for selv, kilder til usikkerhed og erfaringen af usikkerhed

Selvet har tre relativt særskilte domæner: det individuelle selv, hvor folk ser sig selv ud fra deres unikke personlighedsegenskaber (for eksempel at de har sans for humor, er udadvendte), det relationelle selv, hvor folk ser sig selv ud fra deres særlige relationer til andre personer (for eksempel at de er Johns onkel, Marys ven), og endelig det kollektive selv, hvor folk ser sig selv ud fra en fælles social identitet og et gruppetilhørsforhold (for eksempel dansk, hinduist). Selvusikkerhed inden for ét af disse domæner kan forblive "isoleret" (for eksempel hvis usikkerhed er forbigående, og domænerne er relativt adskilte), men det kan også smitte af på og påvirke andre domæner (hvis usikkerheden er vedvarende, og domænerne er relativt overlappende) – usikkerhed omkring den sociale identitet kan for eksempel få en til at føle sig usikker på sin personlighed eller relationer.

Der er mange forskellige omstændigheder, der kan udløse mere eller mindre varig usikkerhed omkring en selv og ens identitet. Det kan for eksempel være at skifte bopæl, flytte til et andet land, få nyt job, miste en nærtstående, komme i et nyt forhold, blive arbejdsløs, gå på pension osv. Men også større samfundsmæssige eller globale forandringer såsom globalisering, immigration, politiske omvæltninger, økonomiske kriser, hastig teknologisk forandring osv. Det afgørende i et usikkerhed-identitetsteoretisk perspektiv er, at omstændighederne får en til at føle sig usikker på sig selv og sin identitet i lokalsamfundet eller i samfundet i det hele taget – ofte ledsaget af en følelse af ikke at passe ind og ikke at blive accepteret.

Selvsikkerhed, som man altid søger at reducere eller undgå, kan erfares forskelligt,

afhængigt af, hvor stor tiltro man har til at kunne reducere den. Hvis man føler, man har tilstrækkelige ressourcer til det (for eksempel personlige evner, social støtte, materielle ressourcer), vil man opleve usikkerheden som en spændende udfordring. Hvis man ikke føler, man har de fornødne ressourcer, vil usikkerheden kunne opleves som en angstfremkaldende trussel. Det udløser for eksempel ofte usikkerhed omkring ens identitet, når man flytter til et andet land – og det kan være en spændende udfordring, hvis man kan tale det nye sprog, føler sig udadvendt og har let ved at få nye venner og i øvrigt straks har et støtte- og kolleganetværk at trække på. Råder man ikke over disse ressourcer, kan det være en helt anderledes negativ oplevelse.

5. Reduktion af selvusikkerhed

Folk har brug for at reducere selvusikkerhed, og det behov kan dækkes på forskellige måder afhængigt af (a) det primære domæne for usikkerheden (individuelt selv, relationelt selv eller kollektivt selv), (b) overlappet mellem disse domæner og (c) de ressourcer, man føler, man har til rådighed til reduktion af usikkerheden. Det måske stærkeste og mest effektive middel til at reducere selvusikkerhed og identitetsusikkerhed er imidlertid psykologisk identifikation med en gruppe. Det er der i sig selv ikke noget forkert i. Gruppeidentifikation har mange positive effekter – det styrker fællesskabet, sammenhængskraften og solidariteten inden for gruppen, det gør medlemmerne af gruppen positivt stemt over for hinanden og giver dem en følelse af, at de må samarbejde med hinanden om at opnå de fælles mål, og det skaber et konstruktiv konkurrenceforhold mellem grupperne. Men som det vil fremgå nedenfor, kan det også danne grundlag for etnocentrisme, populisme, fjendskab mellem grupper og voldelig ekstremisme – og bringe folk til at identificere sig indædt med ekstremistiske grupper, støtte autoritært lederskab og tro på, at stærke kræfter konspirerer om at underminere deres selvstændighed og knuse deres identitet og levevis.

Gruppeidentifikation reducerer selvusikkerhed
 Gruppeidentifikation reducerer usikkerhed effektivt og markant på grund af karakteren af den psykologiske proces, der ligger til grund for identifikationen – social kategorisering af en selv og andre. Folk kategoriserer hele tiden, fordi det tillader dem at drage hurtige, velfunderede og ofte følgerige slutninger om det, de har kategoriseret. Processen er typisk automatisk og ubevidst, men den kan også

være forsættelig. Hvis man for eksempel kategoriserer en firbenet genstand som en stol, vil man kunne konkludere, at den er til at sidde på, hvorimod det vil være en uheldig konklusion at drage, hvis man har kategoriseret den firbenede genstand som en løve – hvilket er noget, man snarere burde flygte fra. Social kategorisering er kategorisering af mennesker. Hvis man kategoriserer en person med et overdådigt, mørkt skæg som jihadist, vil man kunne nå frem til helt andre konklusioner og antagelser, end hvis man kategoriserer samme person som en hipster. At drage konklusioner om andre baseret på social kategorisering kaldes typisk for stereotypificering. Mennesker kategoriserer ikke kun hinanden, men også sig selv, og i den henseende gør social kategorisering mindst fem vigtige ting:

- Det skaber en følelse af tilhørsforhold, tilknytning og inklusion i en gruppe.
- Det tilskriver gruppens identitet og de dermed forbundne identitetsstiftende egenskaber (opfattelser, følelser, antagelser, holdninger, værdier og adfærdformer) til dig, og du internaliserer dem som en del af den, du er. Det tilskriver også identitetsstiftende egenskaber til relevante out-grupper – ofte omtalt som stereotyper.
- Når det gælder in-gruppen, beskriver identiteten og dens egenskaber ikke kun, hvem du er, men også, hvordan du skal tænke, føle, handle og opfatte andre.
- Social kategorisering regulerer på forudsigelige måder forløbet af ens interaktion med medlemmerne af såvel

out-gruppe som in-gruppe.

- Det tilvejebringer også konsensuspræget validering af ens identitet og selv. Mennesker, der er fælles om en social identitet og et gruppetilhørsforhold, vil i vid udstrækning se verden på samme måde, mene de samme ting og opføre sig på samme måde. Så hvis du opfører dig, som du forventes at gøre som medlem af din gruppe, vil du opnå anerkendelse og accept fra gruppen.

Alt i alt bevirker disse konsekvenser af social kategorisering og social identifikation en reduktion af selvusikkerheden, og vi kan derfor gå ud fra, at usikkerhed vil få folk til at identificere sig – eller identificere sig endnu stærkere – med grupper. En statistisk analyse (en såkaldt metaanalyse) med inddragelse af 35 empiriske undersøgelser og 4.657 deltagere, publiceret i 2020 af Choi & Hogg, bekræfter, at selvusikkerhed er en pålidelig og robust indikator for gruppeidentifikation.

6. Distinkte grupper og utvetydige identiteter

Nogle grupper og identiteter har imidlertid egenskaber, der reducerer usikkerheden mere effektivt end andre. De mest effektive grupper er dem, der er distinkte og adskiller sig meget fra andre grupper. Internt er de relativt homogene – medlemmerne mener de samme ting, handler på samme måde og har fælles skikke og fælles verdensanskuelse. Men de er også klart struktureret med forskellige, rolledefinerede underenheder, der tjener et højere formål for gruppen. Der er kun begrænset uenighed om gruppens identitet blandt medlemmerne, som har en stærk oplevelse af gensidig afhængighed og fælles skæbne (“vi er i samme båd”, hvad der rammer én, rammer alle). Blandt disse grupper og identiteter finder man for eksempel orkestre, militær- eller politienheder, akuttjenester og hjælpeorganisationer, visse flyelskaber og tech-virksomheder i Silicon Valley samt nogle nationale mindretal (for eksempel Skotland i Storbritannien). Sådanne grupper giver en relativt konsensuspræget, utvetydig, veldefineret og enkel social identitet. Det er præcis disse gruppe- og identitetssegenskaber, man opsøger med henblik på at reducere sin selvusikkerhed.

Fragmenterede grupper med uklare afgrænsninger, som gør det svært at vide, hvem der er med og ikke med, og identiteter, der er overdrevet komplicerede og nuancerede og internt omstridte er ikke effektive til at reducere den usikkerhed, man føler omkring sin identitet og sin plads i samfundet. Som eksempler på sådanne grupper og identiteter kunne man nævne en løs gruppe mennesker, der venter på en færge, et kortvarigt, opgave-orienteret organisatorisk team, en politisk eller religiøs organisation, der er ideologisk splittet, eller en immigrantgruppe, der har mistet sit sproglige

og kulturelle særkende.

Alt andet lige gør selvusikkerheden de førstnævnte grupper og identiteter mere tiltrækkende end sidstnævnte. Folk opsøger distinkte grupper og utvetydige identiteter og identificerer sig stærkere med sådanne grupper. Hvis folk tilhører og identificerer sig med grupper, der ikke giver en klar og distinkt identitet, kan de svække deres tilknytningsforhold til og identifikation med denne gruppe, fordi de begynder at identificere sig stærkere med andre grupper og identiteter, de allerede er en del af eller har umiddelbar adgang til. Hvis en etnisk gruppe for eksempel ikke formår at tilbyde en klar identitet, hvilket en lokal bande derimod kan, vil man måske kunne forsøge at blive en del af banden og identificere sig med den.

Det kan imidlertid ofte være svært at skifte gruppetilhørsforhold og identitet på den måde (for eksempel når identiteterne er defineret ved fysisk udseende eller sproglige kendetegn), og ofte vil man foretrække at gøre sin eksisterende gruppe og identitet mere distinkt. I begge tilfælde vil man arbejde, både inden for gruppen og i samfundet i øvrigt, på at give gruppen og dens identitet et mere distinkt og eksklusivt udtryk. Hvis en etnisk gruppe for eksempel frygter at miste sine unge mænd til lokale bander, vil den kunne være sårbar over for bestræbelser på at rekonstruere gruppeidentiteten og præsentere den udadtil, ikke blot som en stærk og levende identitet, men måske som en radikal og uovertruffen identitet på bekostning af andre.

Som empirisk forskning har vist (se Hoggs forskning gennemgange fra 2018 og 2021), kan der på disse måder ske en generel omkonfiguration

og et skred væk fra mere "moderate" og åbne grupper og identiteter til fordel for mere "radikale" og lukkede grupper og identiteter.

7. Det korte skridt ind i volden

Disse former for radikale og lukkede identiteter forbundet med distinkte, polariserede og homogene grupper kan også udvikle andre egenskaber, der gør dem mere distinkte og endnu bedre til at reducere usikkerhed – egenskaber, der fjerner barrierer for had og vold mellem grupper og fremmer fanatisme. Navnlig kan der etableres et trossystem eller en ideologi, der identificerer specifikke out-grupper (ofte karakteriseret som eksperter/eliter), der bevidst konspirerer og agerer med henblik på at miskreditere og knuse deres identitet og levevis. En fælles identitetstrussel promoveres og indrammes som en eksistenstrussel, der kræver og legitimerer vold for at beskytte gruppens identitet og levevis. Volden anskues som en del af "hvem vi er". Konspirationsteoriene myldrer frem, og gruppen hævder at have offerstatus. Det blotte udtryk for fjendskab og den passive opbakning til eller aktive udøvelse af vold gør gruppen endnu mere distinkt og effektiv til at reducere selvusikkerhed.

Når antipatien mod out-gruppen når et hadefuldt niveau, og man begynder at betragte out-gruppen som undermenneskelig, kan grusomheder og ligefrem folkedrab forekomme aldeles berettiget. For eksempel brugte nazisterne den nationale identitet i efterkrigstidens Tyskland og den økonomiske usikkerhed i 1920'erne til at skabe øget historisk mistænksomhed og antipati over for jøderne og eskalere den til decideret had. Kombineret med en propagandakampagne, der fremstillede jøderne som skadedyr, var dette had en afgørende forudsætning for voldsgerninger, der udvikledes til en statsligt sanktioneret vold, der endte med at blive koordineret i industriel målestok i form af Den Endelige Løsning – et folkedrab, der systematisk nedslagtede seks millioner jøder mel-

lem 1941 og 1945.

Dette er et meget dystert og ekstremt billede af identitet og adfærd mellem grupper. Typisk vil usikkerheden omkring egen identitet ikke bringe os (alle) helt ud i de yderligheder. Menneskehedens historie er imidlertid fyldt med eksempler på, at det faktisk går sådan. Vedvarende social, politisk og økonomisk sammenbrud, voldsomme stigninger i omfanget af immigration, kultursammenstød, kollapsende imperier og nedbrydning af privilegier, alt sammen kan det skabe en uudholdelig oplevelse af usikkerhed omkring og trussel mod ens identitet og eksistens. Det kan føre til ekstremistiske ideologier og identiteter, til vold og brutalitet mellem grupper og til autokratisk lederskab.

Udsatte enkeltpersoner

Usikkerhed-identitetsteoriens budskab er, at de personer, der er mest sårbare over for ekstremistiske gruppers aktive rekruttering og over for de ekstremistiske budskaber og identiteters tiltrækningskraft, er dem, der føler sig marginaliserede, oversete og usynlige i samfundet – de føler sig usikre på, hvordan de passer ind, og på hvem de er (og her kommer det an på, hvordan de selv har det, ikke hvad andre mener, eller hvad den objektive virkelighed fortæller os). De forsøger desperat at opnå et tilhørsforhold til en gruppe, der hviler i sig selv, og vil internalisere en identitet, der er distinkt og utvetydig og udgør en central del af, hvem de er.

At tilslutte sig, identificere sig med og blive accepteret af sådanne grupper reducerer effektivt den usikkerhed, de føler.

Der er dog ikke alle mennesker, der identificerer sig med ekstremisme og ekstremistiske

grupper, der går til de voldelige yderligheder for gruppen. Mange, måske de fleste, internaliserer blot identiteten og ideologien som en vejledning for dem selv og nøjes med at udøve deres medlemskab på selvhævdende, men ikkevoldelige måder. Dem, der faktisk går til voldelige yderligheder, gør det muligvis, fordi de også er sårbare eller udsatte på andre måder. Helt konkret er de bekymrede over deres status som medlemmer af deres ekstremistiske grupper – de har behov for at føle sig accepteret og valideret af gruppen, men er usikre på, om gruppen virkelig betragter dem som “en af os”. De frygter at blive betragtet som perifere medlemmer.

For at fjerne denne usikkerhed på tilhørsforhol-

det er de villige til at gøre nærmest hvad som helst for at bevise deres loyalitet og blive accepteret og gøre sig fortjent til gruppens tillid. Det kan de bl.a. gøre ved offentligt at skilte med deres loyalitet over for in-gruppen og deres antipati over for out-gruppen på ekstreme måder, som kan indebære hate speech og fysisk vold mod out-gruppen (og mod marginale in-gruppedlemmer, der opfattes som afvigere og frafaldne). Den mest nærliggende årsag til voldelig adfærd af den art er forestillingen om, at det vil fremme valideringen af deres tilhørsforhold. Optagelsesritualer rummer ofte dette budskab, men gruppelederne kan også formelt eller uformelt udse sig udsatte enkeltpersoner at formidle dette budskab til for at bruge dem til at udføre gruppens beskudte arbejde.

8. Indflydelse og lederskab

Ingen diskussion af grupper og identitet vil være komplet, hvis man ikke tager med i betragtning, hvor og hvordan folk lærer, hvad det vil sige at være medlem af en bestemt gruppe – hvilke antagelser, holdninger, og adfærdsformer der definerer gruppens identitet. Lederskabet spiller her en central rolle, ligesom det er tilfældet i al gruppeadfærd. Hvor en gruppe er eller potentielt er et vigtigt og centralt aspekt af ens identitet, vil man have behov for pålidelig og gyldig information om gruppens identitet – har man ikke adgang til den information, vil det betyde usikkerhed omkring gruppen, dens identitet, ens egen status i gruppen og i sidste ende, hvem man er. For at opnå pålidelig information opsøger mennesker dem, de opfatter som troværdige informationskilder – uanset hvor og hvordan de tilgår disse kilder (sociale medier, twitter, internetsider, tv, radio, aviser, stormøder eller personlige møder).

Disse kilder kan være autoritative tekster eller "lærdom" fra en for længst afdød og højt respekteret leder, men i altovervejende grad vil det være nulevende personer, som ifølge gruppen inkarnerer selve kernen i, hvad det vil sige at være medlem af gruppen. Disse personer indtager typisk en formel (undertiden uformel) lederrolle, hvor resten af gruppen forventer, at de definerer dens identitet og bestemmer dens ageren og skæbne. Sådanne ledere opfattes som "en af os", og fordi de betragtes som værende så tæt forbundet med gruppens identitet, menes de ikke at ville styre gruppen i retninger, der er skadelige for gruppen og dermed dem selv. Resten af gruppen giver dem manøvrerum til at være innovative og tage chancer, og de er villige, inden for rimelighedens grænser, til at følge dem, hvor end de fører gruppen hen.

En statistisk metaanalyse af 35 undersøgelser med inddragelse af 6.678 forsøgspersoner, publiceret af Barreto & Hogg i 2017, bekræfter det billede, at ledere af identitetsdefinerende grupper, der betragtes som stærke inkarnationer af gruppeidentiteten, nyder betydelig større støtte, tillid og opbakning end ledere, der i mindre grad betragtes som stærke inkarnationer af gruppens identitet. Folk har en dybtliggende tendens til at støtte og især nære tillid til ledere, der er "en af os" – ledere, der spejler, inkarnerer og deler 'vores' tro og holdninger. Denne tendens styrkes yderligere, når man betragter gruppens identitet som et centralt forankringspunkt for sin egen selvopfattelse og identitet.

Selvsikkerhed og lederskab

Selvsikkerhed forstærker gruppeidentifikation og gruppetilknytning og styrker dermed folks opbakning og støtte til ledere, de ser som de inkarnationer af deres gruppes identitet. Det kan gå et skridt videre. Når mennesker oplever presserende og varig selvsikkerhed, affilierer og identificerer de sig med distinkte og ekskluderende grupper, der er rigtigt struktureret med en lederrolle og en leder, der er magtfuld og autoritativ. Under disse omstændigheder vil folk være særlig hungrende efter troværdig og utvetydigt kommunikeret information om gruppens distinkte og sammenhængende identitet og foretrække ledere, der er i stand til at levere dette identitetsbudskab.

Usikkerhed kan forstærke folks præference for en tillidsvækkende, identitetsdefinerende leder, som de betragter som "en af os". Men det måske mest påfaldende er, at i situationer præget af stor usikkerhed, hvor der forekommer at være kun én realistisk ledermulighed

(for eksempel en person, der er til stede overalt og "taler" højere end alle andre), vil folk være villige til at støtte og følge dem, selv hvis de ikke fremstår som en inkarnation af gruppen. Under opløbet til det amerikanske præsidentvalg i 2020, som udspiller sig på en baggrund af enorm usikkerhed, har de fleste demokrater for eksempel sagt, at de vil støtte og stemme på Joe Biden, hvis han bliver Demokraternes præsidentkandidat – selvom de personligt ikke føler, at han inkarnerer Demokraternes identitet.

Under indtryk af usikkerhed er der et desperat behov for et lederskab, som folk er indstillet på at bøje sig for og følge (så længe lederen legitimt indtager lederskabsrollen og er et ægte medlem af in-gruppen). Er der kun ét realistisk bud på lederskabsrollen, vil folk støtte den person, selv hvis vedkommende ikke passer særlig godt ind i gruppens identitet. Det positive er, at det giver lederskabsmuligheder for mennesker, for eksempel tilhørende minoriteter, der ellers ofte oplever modstand, men som kan hjælpe grupper og identiteter med at udvikle sig på socialt værdifulde måder. Det negative er, at dette kan åbne døren for bøller, der skaber et skadeligt, magtbaseret lederskab, som volder umådelig stor skade på gruppen, dens medlemmer og samfundet i det hele taget.

For di identitetsusikkerhed skaber et behov en utvetydig og klart defineret identitet, foretrækker folk ledere, der kommunikerer et budskab om gruppens identitet, som er strammer-præget, tydeligt, kompromisløst og eksklusiverende. De foretrækker også ledere, der formidler budskabet med en positivt bekræftende sprogbrug, der klart angiver, hvad gruppen er (vi er ...) frem for en negerende sprogbrug (vi er ikke ...). Folk bliver mere påvirket af sådanne ledere – de støtter og bestyrker dem mere end ledere med et mere sammensat, nuanceret og indirekte identitetsbudskab. Usikkerhed flytter støtten væk fra mere moderat og nuanceret lederskab til fordel for mere direkte regulerende eller ligefrem ekstremt strammer-præget lederskab. Dette skifte går igen i næsten alle sammenhænge, men det er naturligvis mindre udtalt blandt mennesker, hvis habituelle leder-

skabspræference er forankret i meget stærke præferencer for moderate ledere, eller blandt mennesker, der allerede i forvejen har meget stærke præferencer for yderliggående ledere.

Denne sidstnævnte ledertype kan være autokratisk eller endda diktatorisk. Forskningen viser, at selvusikkerhed vitterlig er fremmede for støtten til autoritære ledere. I vestlige, demokratiske samfund foretrækker folk typisk relativt konsulterende, demokratiske ledere i organisatoriske og sociopolitiske sammenhænge. Denne præference svækkes imidlertid under indtryk af usikkerhed og kan mutere til en præference for eksplicit autokratisk lederskab. Sådanne ledere kan ofte betragtes som populistiske – de tilslutter sig og kommunikerer en populistisk ideologi. Populistiske ideologier, som ofte promoverer konspirationsteorier og fortællinger om offerroller, hævder, at folkets vilje og suverænitet (dvs. folkets uafhængighed) er ukrænkelige, men at folkets vilje nedbrydes af et fjendtligsindet 'system' eller en 'elite', som folket modsætter sig. Populismen kan være højreorienteret eller venstreorienteret, men i begge tilfælde er den forbundet med mere ekstreme politiske synspunkter. Faktisk kan populismen optræde i forbindelse med enhver ideologi, både sekulære og religiøse.

Populismen konsoliderer identiteten i konfrontation med en angivelig ydre trussel og formidler derigennem en distinkt og homogen identitet, som er attraktiv for dem, der oplever usikkerhed og søger en klar identitet til at afhjælpe den usikkerhed. Forskningen i højreorienteret populisme understøtter den forestilling. En artikel af Gøtzsche-Astrup og Hogg fra 2020 beretter for eksempel om tre undersøgelser med 5.882 amerikanske deltagere. De kunne konstatere, at flertallet af de adspurgte ikke brød sig om eller støttede populisme eller populistiske ledere. Det ændredes imidlertid med selvusikkerheden – den øgede deres støtte til populisme og populistiske ledere betydeligt. Den undergruppe af mennesker, der havde en autoritær personlighed (en vedvarende og kontekstafhængig tilbøjelighed til at bøje sig for autoritet og foretrække hierarki) var derimod upåvirket af selvusikkerhed – de

var præget af stærk opbakning til populisme og populistiske ledere, uanset om de oplevede selvsikkerhed eller ej. Mennesker med autoritær personlighed graviterer altid om populismen, men selv folk med en ikke-autoritær personlighed foretrækker populismen, når de bliver usikre på deres identitet.

En anden personlighedstype (hvor "personlighed" refererer til en urokkelig tilbøjelighed til at agere på bestemte måder på tværs af forskellige situationer), der bliver attraktive lederskikkelser, når folks selvsikkerhed vokser, er den såkaldte Dark Triad-personlighed – en konstellation af subkliniske personlighedstræk, der vidner om psykopati, narcissisme og machiavellisme. Dark Triad-personer er egoistiske og grandiose, kyniske og afstumpede og uden empati med andre – og grusomme, hvis de føler, at deres desperate behov for succes og accept ikke bliver tilfredsstillet. Dark Triad-ledere er toksiske og dysfunktionelle, så folk støtter dem sjældent som ledere.

Det ændrer sig imidlertid, når folk føler sig usikre på egen identitet. Dark Triad-ledere er selvhævdende og autokratiske i deres adfærd og har dermed mange af de lederegenskaber, der er "ønskværdige", når man er præget af usikkerhed, hvilket gør, at folk finder sådanne ledere mere tiltrækkende. Dertil kommer, at Dark Triad-personer føler sig mere berettigede end vi andre til gå efter lederrollen. Denne trang til at påtage sig lederskab er enten upåvirket eller bliver yderligere styrket, hvis de har en oplevelse af identitetsusikkerhed – de føler, at det er dem og kun dem, der kan fikse det. Hvorimod usikkerheden får vi andre til at holde os lidt tilbage og lade andre udøve lederskab. Denne kombination er en farlig cocktail – i perioder præget af usikkerhed vil personer med egenskaber som narcissisme, machiavellisme og psykopati være stærkt motiverede for at være ledere, og samtidig finder mennesker, der ikke er præget af Dark Triad-personlighed, netop disse egenskaber attraktive hos deres ledere.

9. Opsummerende budskab

Grupper definerer, hvem vi er, hvordan vi ser os selv og andre, og hvordan vi vælger at agere og interagere med andre mennesker. Adfærden mellem grupper favoriserer in-gruppen og er konkurrencepræget af natur. Den kan blive fjendtlig og voldelig, hvis vi føler, at vores højt værdsatte gruppeidentitet bliver ringeagtet, og at vores levevis bliver forsættligt undergravet af bestemte out-grupper. Gruppeidentiteter og holdninger til out-grupper er i dag i betydelig grad til stede online, hvor folk kan tage bolig i deres egne in-grupperes informationssiloer og ekkokamre, som bekræfter deres identitet.

Folk er motiverede til at reducere usikkerhed omkring, hvem de er. Det skyldes, at selvusikkerhed gør det svært at passe ind og fungere tilpasningsdygtigt i samfundet. Selvusikkerhed oplevet som en trussel og ikke som udfordring kan gøre mennesker særligt desperate for at reducere usikkerheden. I begge tilfælde er gruppeidentifikation et stærkt og effektivt middel til reduktion af usikkerhed – den skaber en følelse af tilhørshold, tilknytning og inklusion i en gruppe, og den tilskriver gruppens identitet og identitetsdefinerende egenskaber til den enkelte. Disse internaliseres som en del af, hvem man er – de dikterer, hvordan man skal opføre sig, og gør det forudsigeligt, hvordan man interagerer med andre mennesker. Gruppeidentifikation giver også adgang til en mængde af fæller, der deler ens erfaringer og verdensanskuelse og derfor på konsensusbasis bekræfter, hvem man er.

Nogle grupper og identiteter er bedre udrustet til at reducere selvusikkerhed, så derfor vil folk enten opsøge dem eller bestræbe sig på at gøre deres egne grupper og identiteter tilsvarende bedre udrustet. Selvusikkerhed driv-

er folk til at identificere sig meget stærkt eller ligefrem glødende med distinkte og internt homogene grupper med ukomplicerede og utvedtliggende identiteter. Disse grupper kan blive ret så ekstreme, hvilket kan gøre dem endnu mere attraktive for folk, der føler usikkerhed, hvis in-gruppen udbreder en identitetsstiftende offerideologi, der dehumaniserer out-gruppen som aktivt engageret i at knuse in-gruppens identitet og levevis. En fortælling, der karakteriserer out-gruppen som udgørende en eksistenstrussel, legitimerer vold mod out-gruppen, og ved at udtrykke fjendtlighed og promovere eller udøve vold bliver gruppen mere distinkt og effektiv til at reducere selvusikkerhed. For dem, der ønsker at forebygge ekstremistisk vold, kan det derfor være meget svært at omdirigere mennesker til lovlige aktiviteter som led i håndteringen af deres identitetsrelaterede usikkerhed og den dermed forbundne frustration og vrede.

Men nogle mennesker tager dette ultimative skridt og begår ekstremistisk vold. Det er mennesker, der har et særlig stort behov for tilhørsforhold og identifikation, men er usikre på, om de er fuldt ud accepterede og værdsatte som medlemmer (de føler muligvis de har marginal status i gruppen) – og de tror, at de kan bevise deres loyalitet og få valideret deres identitet ved at engagere sig i intergruppe-fjendtlighed og vold. Disse mennesker er særlig sårbare. De er modtagelige for stærke budskaber, der promoverer engagement i ekstremistisk vold som en usvigelig sikker måde at opnå fuld anerkendelse på foruden respekt og inklusion i gruppen. Gruppens lederskab kan udnytte denne sårbarhed ved at udse sig netop dem til at udøve vold på gruppens vegne.

I identitetsdefinerende grupper søger mennesker ledere, der inkarnerer gruppens identitet og kan fungere som kilder til troværdig, identitetsrelevant information. Selvsikkerhed gør lederskabet endnu vigtigere. Folk tørster især efter identitetsstiftende information, og det i en sådan grad at de i fravær af en identitetsbærende og troværdig leder er villige til følge og give magt til næsten ethvert andet velmenende medlem, som kan definere gruppens identitet. De foretrækker dog så absolut ledere, der udtrykker sig positivt bekræftende og har en autokratisk ledelsesstil og et strammer-præget budskab om identitet. Dette bud-

skab skal beskrive en distinkt, utvetydig og enkel identitet, der er artikuleret gennem en populistisk ideologi, der udpeger out-grupper som værende engageret i et komplot om at undergrave folkets vilje og knuse in-gruppens identitet og levevis. Usikkerheden gør endvidere skadelige Dark Triad-personer mere tiltrækkende for gruppen som ledere og giver disse uhindret adgang til at få tilfredsstillet deres trang til at føre an. Alle disse aspekter af lederskabet under usikkerhedsbetonede omstændigheder gør gruppen mere attraktiv for dem, der føler sig usikre omkring deres egen identitet og deres plads i samfundet.

10. Advarselstegn og strategier for tidlig indgriben

Denne artikel opstiller dystre fremtidsudsigter for menneskeheden i en verden præget af overvældende forandringer og usikkerhed, som påvirker menneskers fornemmelse af, hvem de er – uhæmmet og hastig teknologisk forandring og meningstab som følge af arbejdsformer, ubegrænsede informationsstrømme og “valgmuligheder”, flygtningestrømme og immigration, erodering af privilegier og “imperiets” forfald osv. Det er en verden, hvor folk let kan stilne denne usikkerhed ved at leve i identitetsmæssige ekkokamre, udgrænse folk, der er “anderledes”, opsøge homogenitet og tryghed sammen med ligesindede, orientere sig efter skadelige og populistiske ledere og ved at bruge friheden på internettet til at sprede had og nedværdige andre.

På individuelt plan er det vigtigste advarselstegn på sårbarhed, at disse personer har en negativ oplevelse af ikke at passe ind i samfundet, fordi de ikke har en klar og velfunderet identitet, der kan give dem sikkerhed og stolthed. Vi må være yderst opmærksomme på folks oplevelse af at være marginaliserede, ekskluderede og oversete i samfundet – deres følelse af at være ligegyldige. Disse følelser er meget reelle for dem, og mennesker, der har det sådan, vil være sårbare over for påvirkning og aktivt søge efter en identitet. Det er en udfordring at identificere folk, der har det sådan – især fordi teenagere og unge voksne også som led i en normal overgang fra barn til voksen vil være i færd med at opbygge deres egen identitet.

Der er måske to hovedprincipper at holde sig til, når det gælder forhindring af ekstremisme. Det første princip handler om kommunikation. Så snart vi har identificeret sårbare enkelt-

personer (ikke nogen let sag), bør vi være opmærksom på online-aktiviteter (internetsider og sociale medier), og hvem de bruger tid sammen med – vi bør være meget opmærksomme på, hvor de søger information, hos hvem og fra hvilke kilder. Som led i den proces må vi proaktivt afbryde adgangen til skadelige informationsskilder og miskreditere sådanne kilder og de dermed forbundne grupper og deres ledere.

Det andet princip er princippet om “selv- og identitetskompleksitet”. Hvis folk føler, at der kun er én altdominerende identitet, de behøver eller realistisk kan være en del af, eller hvis har adskillige identiteter, som i virkeligheden kan overlappende en hel del, fordi de har definerende egenskaber tilfælles indbyrdes, så har de en simpel identitetsstruktur. Usikkerheden giver dem kun én mulighed: at identificere sig stærkt med deres (reelt) eneste identitetsmulighed – eller gøre den mere ekstrem. Hvad der er langt mere tilpasningsdygtigt og måske i virkeligheden er den stærkeste modgift mod radikaliserings, er at have en kompleks identitetsstruktur. Hvis folk har mange særskilte identiteter, som de er stolte af, vil usikkerheden omkring deres identitet effektivt kunne isoleres, og de vil have en flerhed af ikke-ekstreme, men klare alternative kilder til selvdefinering. Det samme gælder, hvis usikkerheden er mere diffus, eller hvis den er grundet i det personlige selv og dets nære relationer til andre mennesker – man vil da have et bredt udvalg af distinkte identiteter at gribe fat i, så man kan føle sig inkluderet og føle, at man passer ind. Overordnet set er det helt afgørende at forstå, at folk har behov for at føle sig inkluderet, accepteret og forankret i samfundet – i modsætning til irrelevante og marginaliserede.

grupper, der går til de voldelige yderligheder for gruppen. Mange, måske de fleste, internaliserer blot identiteten og ideologien som en vejledning for dem selv og nøjes med at udøve deres medlemskab på selvhævdende, men ikkevoldelige måder. Dem, der faktisk går til voldelige yderligheder, gør det muligvis, fordi de også er sårbare eller udsatte på andre måder. Helt konkret er de bekymrede over deres status som medlemmer af deres ekstremistiske grupper – de har behov for at føle sig accepteret og valideret af gruppen, men er usikre på, om gruppen virkelig betragter dem som “en af os”. De frygter at blive betragtet som perifere medlemmer.

For at fjerne denne usikkerhed på tilhørsforhol-

det er de villige til at gøre nærmest hvad som helst for at bevise deres loyalitet og blive accepteret og gøre sig fortjent til gruppens tillid. Det kan de bl.a. gøre ved offentligt at skilte med deres loyalitet over for in-gruppen og deres antipati over for out-gruppen på ekstreme måder, som kan indebære hate speech og fysisk vold mod out-gruppen (og mod marginale in-gruppedlemmer, der opfattes som afvigere og frafaldne). Den mest nærliggende årsag til voldelig adfærd af den art er forestillingen om, at det vil fremme valideringen af deres tilhørsforhold. Optagelsesritualer rummer ofte dette budskab, men gruppelederne kan også formelt eller uformelt udse sig udsatte enkeltpersoner at formidle dette budskab til for at bruge dem til at udføre gruppens beskudte arbejde.

Yderligere læsning

- Hogg, M. A. (2012). Uncertainty-identity theory. I P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski & E. T. Higgins (red.), *Handbook of theories of social psychology* (Vol. 2, pp. 62-80). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hogg, M. A. (2014). From uncertainty to extremism: Social categorization and identity processes. *Current Directions in Psychological Science*, 23, 338-342.
- Hogg, M. A. (2018). Social identity theory. I P. J. Burke (red.), *Contemporary social psychological theories* (2nd ed.) (pp. 112-138). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Hogg, M. A. (2019). Radical change. Uncertainty in the world threatens our sense of self: To cope, people embrace populism. *Scientific American*, 321 (3), 85-87.
- Hogg, M. A. (2021). Uncertain self in a changing world: A foundation for radicalization, populism and autocratic leadership. *European Review of Social Psychology*, in press.
- Hogg, M. A., & Blaylock, D. L. (red.) (2012). *Extremism and the psychology of uncertainty*. Boston: Wiley-Blackwell.
- Levine, J. M., & Hogg, M. A. (red.) (2010). *Encyclopedia of group processes and intergroup relations*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Empiriske referencer

- Barreto, N. B., & Hogg, M. A. (2017). Evaluation of and support for group prototypical leaders: A meta-analysis of twenty years of empirical research. *Social Influence*, 12, 41-55.
- Choi, E. U., & Hogg, M. A. (2020). Self-uncertainty and group identification: A meta-analysis. *Group Processes and Intergroup Relations*, 23, 483-501.
- Gøtzsche-Astrup, O., & Hogg, M. A. (2020). Let the people's will prevail: Self-uncertainty and authoritarianism predict support for populism. Manuskript indleveret til udgivelse, Aarhus Universitet.

